

Sprawozdanie z badań archeologiczno-architektonicznych prowadzonych w Krasicy pow. Przemyśl w 1967 roku

W dniach od 15 sierpnia do 29 września 1967 r. prowadzono badania archeologiczno-architektoniczne w Krasicy pow. Przemyśl, które stanowiły kontynuację prac z lat ubiegłych¹. Badania finansował Wojewódzki Konserwator Zabytków w Rzeszowie. Prace wykopaliskowe prowadziły przez Dział Archeologiczny Muzeum Ziemi Przemyskiej. Nadzór nad całością prac sprawował mgr Antoni Kunysz. W zakresie odkryć architektonicznych wiele cennych rad i wskazówek udzielali dr inż. arch. Józef T. Frazik oraz mgr Renata Frazikowa. W terenie eksploracją kierował mgr Andrzej Koperski. Pracami objęto wschodnią partię parku, fragment dziedzińca oraz piwnicę w skrzydle wschodnim. Ogółem przebadano obszar o powierzchni 180 m². Obszar wschodniej części parku na wschód od domku szwajcarskiego (Ryc. 1).

Wytyczono wykop na osi północ—południe, który oznaczono nr XXX². Eksplorowano wykop działkami o wymiarach 2,5 m × 1,5 m. W działce c—d na gł. 40 cm odsłonięto mur kamienno-ceglany (Ryc. 3), usytuowany na osi wschód—zachód, na przedłużeniu północnej ściany domku szwajcarskiego. Mur o szerokości 100 cm, posadowiony był na gł. 160 cm. Mur zbudowany był z nieregularnych kamieni połączonych zaprawą. Zaobserwowano wystąpienie tylko kilku fragmentów cegieł palcówek (wym.: 6 cm × 15 cm × 28 cm). W odległości ok. 7 m na południe (dz. A—a) odkryto na gł. ok. 130 cm mur kamienny, usytuowany równolegle do wyżej opisanego. Szerokość muru posadowionego na gł. 200 cm, wynosi 150 cm. Mur zbudowany był z kamieni płytowych bez zaprawy. W profilu wykopu zaobserwowano, iż na gł. 160 cm zalegały warstwy nasypów nowożytnych o trudnej do ścisłego sprecyzowania chorologii. Poniżej wystąpiła ok. 80 cm grubości warstwa kulturowa, poziomo zalegająca przestrzeń między murami. Natomiast na zewnątrz murów, widoczny był duży spadek warstwy w kierunku północnym oraz południowym. W stropie warstwy kulturowej występowała ceramika z okresu wczesnego średniowiecza.

Wiele ułamków naczyń zdobionych jest ornamentem linii i żłobków poziomych oraz typowym ornamentem w postaci linii falistych. Były to głównie fragmenty naczyń cienkościennych, obtaczanych na kole, z mocno wyodrębnioną krawędzią. Ceramikę tę należy odnieść do młodszej fazy okresu wczesnośredniowiecznego. Na uwagę zasługuje charakterystyczny fragment naczynia o nieznacznie wyodrębnionej, zdobionej bogato krawędzi (Ryc. 2a). W dolnej partii warstwy kulturowej znaleziono ułamki ceramiki z okresu rzymskiego. Były to

w większości ułamki naczyń garnkowatych, grubościennych, niekiedy z wyodrębnionym dnem i lekko wychyloną krawędzią. Na niektórych widoczne ślady obmazywania. Charakteryzowały się one słabym wypałem. Inny typ reprezentuje naczynie wazowate z lekko wyodrębnioną krawędzią, całość naczyń czarna, starannie gładzona (Ryc. 2b).

W odległości 17 m na wschód od wykopu XXX, wytyczono kolejny wykop ozn. nr XXXI. Wymiary wykopu: 5 m × 2 m. Na gł. ok. 80 cm pod warstwą nasypu, odsłonięto zewnętrzne lico muru (Ryc. 4). Usytuowany on był na osi wschód—zachód i stanowi dalszy ciąg muru odkrytego w wykopie XXX (dz. c i d). Prace ograniczono tylko do odsłonięcia muru. W wykopie znaleziono nieliczne ułamki ceramiki wczesnośredniowiecznej.

Kolejny wykop nr XXXII badano czterema działkami o wym. 2 m × 2 m. W dz. a i b na gł. 60 cm odkryto dalszy fragment muru występującego w wykopach badanych poprzednio (Ryc. 5). Szerokość muru wynosi ok. 100 cm, posadowiony był natomiast na gł. 155 cm. Poniżej muru zalegała 30 cm grubości warstwa kulturowa z zawartością ułamków ceramiki wczesnośredniowiecznej. Niektóre fragmenty naczyń zdobione były żłobkami poziomymi, oraz liniami falistymi. Wystąpiły także skorupy, które można odnieść do okresu rzymskiego.

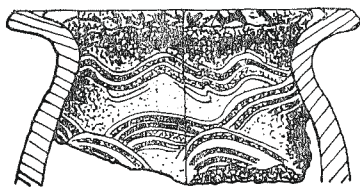
Dla uchwycenia dalszego ciągu muru założono wykop oznaczony nr XXXIII o wym. 7,5 m × 2 m. Mur wystąpił na gł. ok. 120 cm, szerokość jego wynosi 95 cm, natomiast na gł. 50 cm odsłonięto posadzkę kamienną rozprzestrzeniającą się w kierunku południowym na długości 3,5 m (Ryc. 6). Posadzka kamienna przylegała do południowej krawędzi muru i być może stanowiła posadzkę jakiegoś budynku przylegającego do muru. Ułożona była z dużych płyt kamiennych, od strony południowej mocno zniszczona przez wykopanie dołu na wapno.

Nieco na wschód od wykopu XXXIII wytyczono wykop ozn. nr XXXVI. Odsłonięto tu na gł. ok. 70 cm dalszy fragment muru występującego w wykopach wyżej opisanych. Zauważono nieznaczne przesunięcie muru w kierunku północnym. Szerokość muru nadal wynosi 90 cm, zaś posadowiony jest na gł. 200 cm. W konstrukcji jest on analogiczny do poprzednich odcinków muru, nadal położony na osi wschód—zachód. Na gł. ok. 160 cm zalegała ok. 40 cm grubości warstwa kulturowa z zawartością drobnych ułamków ceramiki wczesnośredniowiecznej.

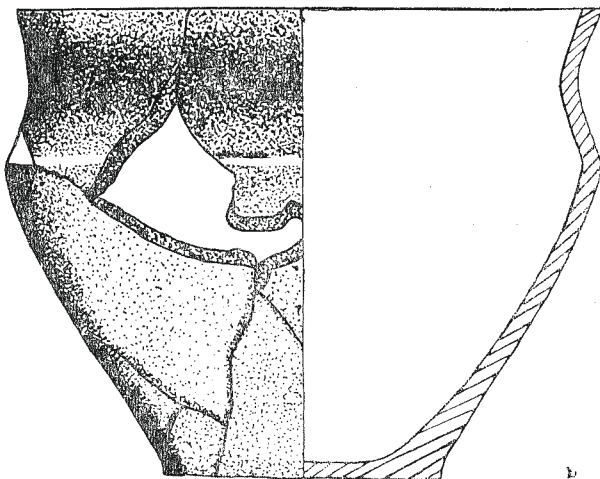
Bardziej na wschód zlokalizowano wykop ozn. nr XXXV. W wykopie tym na gł. 40 cm uchwycono północno-wschodni narożnik muru, oraz dalszy odcinek prostopadle usytuowany

a

b

5 cm

Ryc. 2. KRASICZYN pow. Przemyśl. Wykop nr XXX. a — fragment naczynia z okresu wczesnego średniowiecza; b — naczynie z okresu rzymskiego.

Ryc. 3. KRASICZYN pow. Przemyśl. Wykop XXX. Widok ściany południowej odkrytego muru.

Fot.: T. Biniewski, 1967 r.

(długość 7 m) również zakończony narożnikiem południowo-wschodnim. Do narożnika północno-wschodniego muru przylegał nie związany z nim fundament o kształcie półkolistym, zbudowany głównie z cegły palcówki.

Wykopy XXXVIII i XL wytyczono w pobliżu domku Ośrodka Zdrowia, w celu sprawdzenia, czy nie występują tu inne konstrukcje kamienne, które by miały związek z murami odsłoniętymi w wykopie XXXV. Nie stwierdzono jednak występowania murów. W wykopie XXXVIII do gł. 180 cm występowały warstwy nasypów. Podobnie w wykopie XL do gł. 160 cm stwierdzono nasyp, zaś poniżej w warstwie kulturowej sięgającej do gł. 200 cm znaleziono pojedyncze ułamki ceramiki wczesnośredniowiecznej.

Ryc. 4. KRASICZYN pow. Przemyśl. Wykop XXXI. Odkryty fragment muru.

Fot.: T. Biniewski, 1967 r.

Odsłonięcie w dz. A—a wykopu XXX muru równoległe biegnącego do muru odkrytego w wykopach XXX—XXXIII, XXXVI i XXXV, skłoniło do wytyczenia wykopu ozn. nr XXXVII o wymiarach 4,5 m × 1,5 m. Na gł. 10 cm odkryto bruk kamienno-ceglany, zaś poniżej na gł. ok. 90 cm odsłonięto mur kamienny, położony na linii wschód—zachód i stanowiący przedłużenie muru występującego w dz. A—a wykopu XXX. Szerokość muru wynosi 150 cm, posadowiony na gł. 200 cm. Również ten odcinek muru zbudowany jest z płaskich kamieni bez zaprawy oraz bez użycia cegieł. Poniżej muru na gł. 200—240 cm widoczna była ciemna warstwa ziemi, w której natrafiono na drobne ułamki ceramiki wczesnośredniowiecznej. Zauważono w profilu wykopu spadek warstw nasypowych w kierunku południowym.

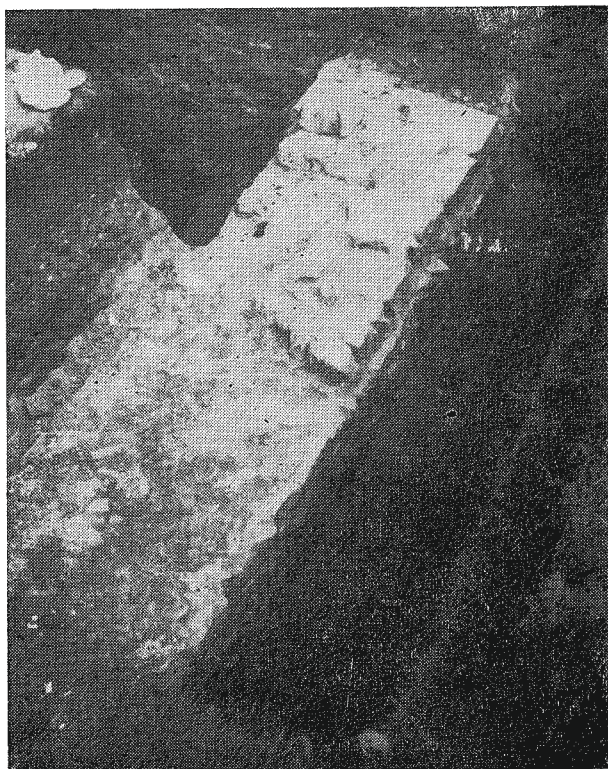

Dalszy fragment muru odsłonięto w wykopie ozn. nr XXXIX, założonym przy południowo-wschodnim narożniku domku szwajcarskiego. Wymiary wykopu: 3 m × 1,5 m. Na gł. 20 cm odsłonięto bruk kamienno-ceglany. Poniżej na gł. 50 cm wystąpił drugi bruk, ułożony z niewielkich kamieni. Pod brukiem na gł. 160 cm odsłonięto mur kamienny, którego wyższa partia została przypuszczalnie zniszczona w trakcie budowy domku szwajcarskiego.

Na osobne omówienie zasługuje wykop XXXIV położony w centralnej partii północno-wschodniej części parku. Wymiary wykopu wynoszą 5 m × 2,5 m. W czasie eksploracji odsłonięto interesujące fragmenty konstrukcji kamiennych. W dz. a wykopu na gł. 160 cm przy ścianie zachodniej odsłonięto fragment muru kamiennego zbudowanego z dużych płaskich kamieni bez zaprawy. Mur położony na linii północ-południe sięgał do gł. 210 cm. Na

i funkcja odkrytych murów być może zostanie wyjaśniona w trakcie dalszych badań.

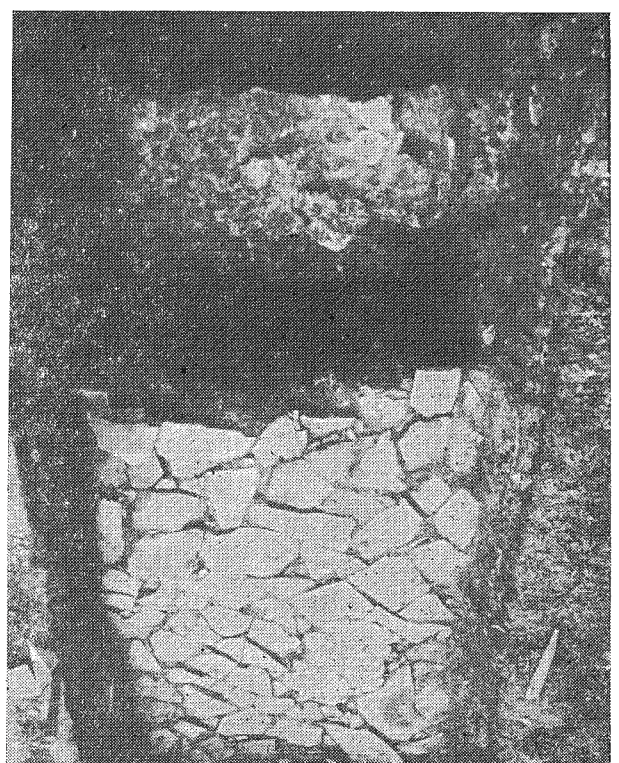
Na obszarze dziedzińca prace wykopaliskowe ograniczono do jednego wykopu w rejonie kruchty, w obrębie ara 31. Badano ćw. B (dz. b i d) i ćw. D (dz. b) ara 31. Wykop dostarczył nowych danych dotyczących stratygrafii południowej części dziedzińca. Najprawdopodobniej pierwotnie znajdowało się tu wyraźne obniżenie terenu w kierunku południowym. W górnych partiach wykopu w czarnej warstwie ziemi znajdował się materiał archeologiczny w postaci drobnych ułamków ceramiki prehistorycznej. Natomiast nad calcem zalegała ciemna warstwa ziemi z zawartością materiałów nowożytnych (XVII w.), która stromo opada ku południowi. Widoczne jest przemieszczenie warstw, którego przypuszczalnie dokonano w trakcie wyrównywania dziedzińca zamkowego. Przy ścianie południowej dz. b ćw. D na-

Ryc. 5. KRASICZYN pow. Przemyśl. Wykop XXXII. Odsłonięty fragment muru.

Fot.: T. Biniewski, 1967 r.

tomiast w dz. b na gł. 120 cm całą przestrzeń działki zalegały luźno rzucone kamienie opadające ku wschodowi, gdzie wiązały się z odkrytym murem. Kolejno zbierano warstwy kamieni, które ostatecznie opadały ku zachodowi do gł. ok. 270 cm. Natomiast przy ścianie zachodniej dz. b na gł. 175 cm odkryto mur równoległy biegnący do muru odkrytego na granicy dz. a i b wykopu. Mur zbudowany z dużych, płaskich, regularnych kamieni sięga do gł. 230 cm. Całość konstrukcji kamiennych wchodzi w ścianę północną i południową wykopu. Znaczenie

Ryc. 6. KRASICZYN pow. Przemyśl. Wykop XXXIII. Odsłonięty bruk kamienny, w dole widoczny fragment muru.

Fot.: T. Biniewski, 1967 r.

trafiono na fragment muru mocno zniszczony przez wkop na wapno.

W wykopie zlokalizowanym w północno-zachodnim narożniku dziedzińca pod krużgankiem, nie stwierdzono występowania elementów architektonicznych ani też warstw kulturowych.

W celu poznania sytuacji przy kurtynie wschodniej zamku, czy nie istniał tu pierwotnie krużganek, przebadano piwnicę w skrzydle wschodnim zamku, przy baszcie rycerskiej. Pod nasypem na gł. 40 cm, odsłonięto kamienny

fundament, położony na linii północ—południe na całej długości piwnicy. Mur jest równoległe usytuowany do ściany wschodniej dawnej kurtyny muru i odległy od niej ok. 80 cm. Szerokość odkrytego fundamentu wynosi ok. 120 cm. Mur zachował się jedynie w dolnej partii i stanowią go dwie warstwy dużych głazów kamiennych. Wyższa partia muru mogła ulec zniszczeniu w trakcie budowy skrzydła wschodniego. Charakter odsłoniętego muru pozostaje do wyjaśnienia w przyszłych badaniach.

Podsumowując, tegoroczne badania pozwoliły ustalić, iż zasięg osady z okresu rzymskiego i wczesnośredniowiecznego, wychodzi daleko poza obręb dziedzińca w kierunku wschodnim. Stwierdzono, że na wschód od domku szwajcarskiego, usytuowany był na linii wschód—zachód, na długości ok. 80 m, mur kamienno-

-cegłany. Nieco na południe przebiegał równoległe mur kamienny, zaś w centralnej części badanego rejonu odkryto fragmenty konstrukcji kamiennych biegnących w kierunku północ—południe. Ze względu na zakres prac nie zdołano w br. odsłonić całości murów. Dopiero przyszłe badania pozwolą określić ich charakter, funkcję, chronologię i wzajemny związek. Dotychczasowe badania pozwoliły ustalić, iż na wschód od zamku położone były budynki przypuszczalnie o charakterze gospodarczym, otoczone od strony północnej murem. Prace badawcze należy także kontynuować w piwnicach skrzydła wschodniego, aby wyjaśnić dalszy przebieg odkrytego muru. Nie wykluczone, że badania w tym rejonie mogą ujawnić jeszcze nowe elementy do poznania dziejów zamku.

Przypisy

¹ A. Przewoźnik, *Wyniki prac wykopaliskowych na osadzie z okresu wpływów rzymskich w Krasieczynie pow. Przemyśl*, Sprawozdanie Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za rok 1964, Rzeszów 1964, s. 29—30; tamże: A. Kunysz, *Wyniki badań archeologicznych na osadzie wczesnośredniowiecznej w Krasieczynie pow. Przemyśl w roku 1964*, s. 36—38; A. Koperski, *Wyniki badań archeologicznych przeprowadzonych na późnorzymskiej osadzie w Krasieczynie, pow. Przemyśl*, Sprawozdanie Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za rok 1965, Rzeszów 1966, s. 51—54; tamże: A. Kunysz, *Badania archeologiczno-architek-*

toniczne w Krasieczynie pow. Przemyśl, s. 106—111; tamże: J. Frazik, *Wyniki ważniejszych odkryć architektonicznych w zamku krasieczyńskim w latach 1963—1965*, s. 111—114; A. Kunysz, *Badania archeologiczno-architektoniczne w Krasieczynie pow. Przemyśl w 1966 r.*, Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za rok 1966, Rzeszów 1968, s. 217—222; tamże: J. T. Frazik, *Terenowe badania architektoniczne zamku w Krasieczynie w roku 1966*, s. 223—230.

² Przy numeracji wykopów uwzględniono wykopy badane w latach poprzednich.